

היסטוריה יהודית במבט
מרקסיסטי
עמ' 8

פועלי כל הארצות התאחדו!

זה הדבר

زو هديرخ ZO HADEREKH

גיליון 31 / 6 באוגוסט 2025

עמ' 3, 10

צילום: אריק מרמור / פלאש 90

אימת כיבוש עזה

תקווה מוזיקלית בצפון הרצועה

עמ' 9

ראש ממשלה מורכב

"נתניהו, שטען כי קטאר אינה מדינת אויב ו'רבים משבחים אותה', הורה לחדש הצו נגד רשת אל-ג'זירה: 'פוגעים באופן ממשי בביטחון המדינה'"

אורן פרסיקו, "העין השביעית", 29.7

מכתבים למערכת

תשעה באב וחורבן פלסטיין

גם השנה, כבכל שנה, צמתי בתשעה באב אבל המחשבות שליוו אותי הפעם היו קשות הרבה יותר. נדמה שמעולם לא חשנו תחושה עמוקה כל כך של חורבן הסובב אותנו מכל עבר: האסון הנורא של 7 באוקטובר; האנשים והקהילות הרבות שעדיין לא שבו לביתם; החטופים שהפכו כלי משחק בידי ממשלה צינית ואכזרית; ההסכמות האלמנטריות של יושרה וערבות הדדית שחירו בינינו כאזרחים במדינה וקרטו. מול כל אלה ניצבים ההרס והרעב הטוטליים שזורעת בעזה ממשלת ישראל, זו שהפכה את החורבן והנקם לתכלית הכל. בחסות המלחמה בעזה נהרסות ומגורשות גם קהילות פלסטיניות בגדה המערבית.

בשבוע שעבר נהרג עוודה הד'אלין פעיל זכויות אדם, מורה ואב לשלושה ילדים מאום אלי'ר בידי מתנחל שירה בו, כמה מחברות צוות עיר עמים הכירו אישית את הד'אלין מפעילותן במסאפר יטא ונמצאות בקשר עם המשפחה והקהילה. כפי שכתבנו לאחרונה, סכנת גירוש קרוב, באמצעות פיגויים והריסות בתים מאסיביים, מאיימת גם על הקהילות במזרח ירושלים.

מבין העדויות הנוראות מהמתרחש היום בעזה נגע בי במיוחד סיפורו של הילד העזתי שהתעקש לקחת איתו את ספר הלימוד שלו כשנאלץ לברוח עם משפחתו מבתם שהופצץ, אבל כשנגמרו למשפחתו חומרי הבעיה שנדרשו כדי להכין את מעט האוכל שהיה, אמו נאלצה להשתמש בדפי הספר וליבה נשבר. הסיפור הזה אולי אינו המזעזע ביותר מבין אלה המתרחשים עתה בעזה, אבל הילד הזה שכל כך רצה לקרוא גם תחת הפגזות ורעב, נצרב בליבי. הוא הזכיר לי, גם אם להבדיל, את הילדים במזרח ירושלים שחיים שנים בבתים שמעליהם מאיים צו הריסה ודואגים לשמור קרוב אליהם צעצוע או ספר אהוב שייקחו איתם ברגע הגורלי. אם לילדים הפלסטינים אין עתיד באזור הזה, איזה עתיד צפוי לילדים ולנכדים שלנו?

ולא, לא ניתן לתלות את פעולות ההשמדה וההרעבה בעזה רק בממשלה משיחית-קיצונית ומושחתת. את הקריאה להשטחת עזה ולהרעבת אוכלוסייתה העלו לראשונה גנרלים בדימוס, חילונים עד לשד עצמיתיהם, והיא נתמכת, או לפחות נסבלת, מצד חלקים לא מבוטלים בציבוריות ובתקשורת הישראלית. אלה גם הציבורים האדישים לפעולות הגירוש והזילות של חיי אדם בגדה המערבית ובמזרח ירושלים.

עלינו להציב כל הזמן את החזון האלטרנטיבי שלנו לחיים הוגנים של שוויון ושיתוף בין שני העמים. גם בתחושת החורבן הנוכחית וגם כשנדמה שאין תקווה לשינוי, עלינו לזכור שיש מוצא מהמציאות הנוראה הזו והוא תלוי בכך שיותר אנשים יאמינו בו ויאבקו למענו.

יהודית אופנהיימר, מנכ"לית עיר עמים

ניתן לשלוח מכתבים למערכת באמצעות הדוא"ל

zohaderekh@gmail.com

או לחיבת דואר 26205 ת"א-יפו 6126102

דברים בשם אומרם

היו מיליארד דולר... ופוף, אינם

"מפלגת הליכוד בירכה על פרסום של מה שכנתה 'מסמך רשמי של הקונגרס האמריקני, שמוכיח לכאורה כי 'ממשל ארה"ב הקודם העביר קרוב למיליארד דולר לעמותות שמאל בישראל, במטרה לערער את שלטונה של ממשלת ימין יציבה שנבחרה בצורה דמוקרטית'. העובדות שונות מטענות הליכוד, שגם שותפו על ידי רה"מ בנימין נתניהו ברשות החברתיות. לא מדובר בדו"ח רשמי של הקונגרס אלא במסמך עמדה פנימי, שאינו עובר אישור של מוסדות הקונגרס ואינו מחייב את המחוקקים. אלא שעיון במסמך מגלה שאין בו אזכור כלשהו להעברה של מיליארד דולר".

אור שקד, "ישראל היום", 20.7

התפוח נפל רחוק מהעץ

"יאר קרינדי, בן 21 מבני ברק, נעצר בחשד שתקף באגרופים מפגין בן 73 שחסם את דרכו בעת הפגנה לעסקת החטופים ברחוב קפלן. עורכת דינו דורית ברמן טענה לאכיפה בררנית: 'הוא חרדי ירא שמיים, בלי אינטרנט, לא עושה קרוספיט'. על המפגין אמרה: 'אם חסם כביש ב-7 בערב כנראה שהוא לא כזה זקן. קפלן לא רשום בטאבו על שמו'. 'הקורבן פונה לבית החולים עם שברים בפניו ולא ניתן היה לגבות ממנו עדות עקב מצבו הרפואי', אמר נציג המשטרה. אביו של החשוד, שישב באולם הדינוים, אמר: 'אני מתבייש שאני פה. אם הייתי יכול הייתי קובר את עצמי מתחת לאדמה. לא מאמין שהבן שלי חבט באדם מבוגר. כואב לי הלב'".

הודיה רן, "וואלה", 22.7

ח"כית הסובלת מפיצול אישיות

"ח"כ אורית פרקש-הכהן הודיעה על פרישתה מכחול לבן - בכוונתה להצטרף לגדי איזנקוט. פרקש-הכהן מצטרפת למתן כהנא שפרש גם הוא ממפלגתו של בני גנץ. חברת הכנסת תצטרף למסגרת החדשה שהרמטכ"ל לשעבר מקים. לפני חודש הצהירה בציון: 'אני נשארת, מאמינה בגנץ ובדרכו'".

אבי סלומון, "וואלה", 24.7

מקצצים לאחרים ומעלים את שכרם

"לעובדים הקפאו וקיצצו בשכר, אך בכירי ההסתדרות אירגנו לעצמם העלאה. בעוד השכר במגזר הציבורי מוקפא ומקוצץ על רקע ההוצאות הכבדות של המלחמה, ובעוד שכרם של כל בכירי המגזר הציבורי מוקפא ומקוצץ גם הוא — דווקא בכירי ארגון העובדים הגדול בישראל, ההסתדרות העובדים, מארגנים לעצמם העלאת שכר. ההסתדרות שכרה את שירותיו של קובי ברנתן, לשעבר הממונה על השכר במשרד האוצר, והוא המליץ לה להעלות את השכר לבכירה, אך ההסתדרות מסרבת לפרסם את שיעור התוספת".

נתי טוקר, "דה מרקר", 29.7

מפגינות בתל אביב נגד המלחמה ובעד החזרת החטופים, 5.8 (צילום: משמרת 101)

חובה להתנגד להרחבת המלחמה

שיתפטר". יאיר נתניהו, בנו של ראש הממשלה, הגדיל לעשות והאשים את הרמטכ"ל ב"ניסיון הפיכה צבאית".

משפחות החטופים: נתניהו מרמה את הציבור

במטה המשפחות להחזרת החטופים תקפו את הצהרתו של נתניהו האב. בהודעת המטה נמסר: "נתניהו מכין את תוכנית ההונאה הגדולה ביותר. הדיבורים, שכבר נשמעו שוב ושוב, על שחרור חטופים תוך כדי הכרעה, הם רמייה והונאת הציבור. כבר 22 חודשים שמוכרים לציבור את האשליה שלחץ צבאי ולחיימה עצימה יחזירו את החטופים". במטה הוסיפו: "הרחבת הלחימה, בפעם המי יודע כמה, היא הבטחת הכישלון של המאה. אין בו לא ניצחון ולא תקומה".

ברור כי לשחרור החטופים אין שום קשר ממשי לתוכנית נתניהו לכיבוש הרצועה. לראיה, ממשלתו הפרה את הפסקת האש שהוכרזה בינואר האחרון, כשסירבה לנהל משא ומתן על שלב ב' של העסקה לשחרור החטופים. מאז סירב נתניהו שוב ושוב לדון בשחרור החטופים תמורת סיום המלחמה, והתעקש על נוכחות צבאית קבועה בתוך הרצועה כתנאי להסכם. מאז מתו עוד אלפי פלסטינים בהפצצות וברעב ועשרות חיילים נהרגו בהמשך הלחימה.

המלחמה וההפיכה המשטרית

הרחבת המלחמה בוודאי לא תשחרר את החטופים ולא תביא "הכרעה" – זולת קידום "תכנית ההכרעה" שהציג סמוטריץ' בשנת 2017. היא לא תשיג דבר זולת הרוגים נוספים בקרב הפלסטינים, החיילים והחטופים עצמם. מבוקשו האמיתי של נתניהו הוא ריצוי שאיפות הימין הקיצוני לכיבוש הרצועה ולהקמה מחדש של ההתנחלויות, תוך גירוש או השמדה של האוכלוסייה הפלסטינית. בה בעת, המשך המלחמה מאפשר לממשלת נתניהו לקדם עוד ועוד את ההפיכה המשטרית – ההחלטה בדבר הדחת היועמ"שית ביום שני האחרון (ר' עמ' 4) הייתה צעד נוסף בדרך לגניבת הבחירות הבאות או להטייתן.

לכן, לתוכנית נתניהו לכיבוש הרצועה יש להתנגד בכל הכוח. זו העת לעורר מחדש את הציבור העייף ולחזק את המחאה למען סיום המלחמה, להשבית החטופים ולחתירה לפתרון קבע של שלום צודק בין ישראל לפלסטינים.

אסף טלגם

מאות מפגינים חסמו בשלישי (5.8) את נתיבי איילון בתל-אביב נגד המלחמה ובקריאה לשחרור החטופים. "לא נסכים להרחבת הלחימה על חשבון חיי האחים והאחיות המופקרים והמורעבים שלנו", מסרו המפגינים. לדבריהם, הם לא יאפשרו "לשפוך עוד דם של חיילים וחטופים בשביל הזיות משיחיות ומטרפות לכיבוש עזה".

המפגינים הציתו מדורה על הכביש וחסמו אותו כשהם אוחזים בשלט גדול ועליו הכיתוב "נתניהו מטרפד את רצון העם – החזירו את כולם, צאו מעזה". מוקדם יותר הפגינו מאות מול הכניסה לקריה ברחוב קפלן בתל אביב, לאחר שצעדו ברחובות העיר בהובלת משפחות החטופים שהניפו כרזה ועליה הכיתוב "עת כולם עכשיו". המשטרה עצרה 17 ממשתתפי ההפגנה, ושלשה מפגינים פונו לבית החולים איכילוב לאחר שנפגעו מאלימות משטרתית.

חלוקים בדעתם על כיבוש עזה

היום (6.8) צפוי הקבינט להתכנס כדי לאשר את החלטת ראש הממשלה בנימין נתניהו להרחיב את מלחמת ההשמדה ולכבוש את כל הרצועה. בחדשות 12 פורסמו דבריו של הרמטכ"ל אייל זמיר בדיון ביטחוני שקיים עם נתניהו. "כיבוש הרצועה יסכן באופן משמעותי את חיי החטופים", אמר זמיר, לפי הדיווח. שר התרבות והספורט מיקי זוהר אישר זאת ואמר בריאיון בערוץ 12 כי "לא נותרה ברירה מלבד כיבוש מלא של הרצועה". זוהר הודה כי המהלך "יעמיד באופן חד משמעי את החטופים בסכנה. אבל חייבים להכריע את הסיפור בעזה, ואין דרך אחרת להכריע אותה מלבד כיבוש הרצועה".

בסרטון שפרסם בתחילת השבוע הודיע נתניהו כי הוא נחוש להמשיך בלחימה, לחסל את חמאס ו"לשחרר את בנינו החטופים". מאוחר יותר הוסיף נתניהו, בהסתתרו מאחורי התואר "גורם מדיני", כי ראש הממשלה "פועל לשחרור החטופים תוך כדי הכרעה צבאית", וכי פניה של ישראל לכיבוש מלא של רצועת עזה.

יצוין כי אפילו ראשי הצבא מתנגדים להרחבת המלחמה על רקע השחיקה הנרחבת ביחידות הלוחמות ובכוחות המילואים. לפי הדיווחים, הרמטכ"ל זמיר הביע בדיונים הסתייגות מהרחבת המלחמה. בתגובה השתלח בו נתניהו (שוב בעילום שם): "אם זה לא מתאים לרמטכ"ל אייל זמיר –

ממשלת הימין הדיחה את היועמ"ש"ית

מכירת חיסול של בלמי השלטון

60 שנה ל"זו הדרך"

"זו הדרך" בידיש

המפלגה הקומוניסטית הישראלית (מק"י) פרסמה במשך עשרות שנים ירחון בידיש, "דער וועג" ("זו הדרך"), שהופץ בארץ וברחבי העולם - מהעיר בירוביג'ן, בירת המחוז היהודי

האוטונומי שבמזרח הרחוק של רוסיה ועד בואנוס איירס בדרום הרחוק. בגיליון "זו הדרך" שפורסם ב-17 במאי 1995, מתח יוסף ליפסקי, עורך "דער וועג", ביקורת על עורכת השבועון בשפה העברית, תמר גוז'נסקי (אז חברת כנסת מטעם חד"ש) בעקבות דיון שנערך בכנסת על

חיזוק מעמד השפות יידיש ולדינו. לדברי ליפסקי, גוז'נסקי אמורה הייתה להצביע על צעדים מעשיים לחיזוק שתי השפות "שנפגעו קשות עקב מלחמת העולם השנייה בה פתחו הנאצים. הנאצים ביצעו פשע נורא ואכזרי בניסיונם להשמיד את העם היהודי ואת שפתו, שפת היידיש" הדגיש.

לדעת ליפסקי, "האפליה של שפת היידיש מצד שליטי ישראל ומנהיגיה הציוניים היא חלק מהאפליה הכללית, המופעלת גם נגד השפה הערבית". ועוד: "בימים אלה התקיימה הוועידה ה-37 של אגודת הסופרים העבריים וגם הפעם נדחתה ההצעה שאגודת הסופרים תפתח את שעריה בפני הסופרים הכותבים בערבית, בידיש, ברוסית ובשפות אחרות. הרוב הימני נהג שוב בצורה גזענית ודחה את ההצעה לפיה האגודה תייצג את כל הסופרים בישראל, ללא הבדל שפה, דת, לאום והשקפת עולם". ליפסקי ציין בחיוב כי "סופרים ומשוררים מפורסמים כמו עמוס עוז ונתן זך אינם משתייכים לאגודה זו במחאה על ההכרעה השרירותית והגזענית של הוועידה".

יוסף ליפסקי נולד בפולין ב-1906 וכחבר המפלגה הקומוניסטית המחתרתית ארגן בשנת 1934 הפגנות נגד ההסכם שחתם נשיא פולין אז, המרשל יוזף פילסודסקי, עם היטלר. ליפסקי נעצר וישב כמה חודשים בכלא. כעבור שנה ועקב הרדיפות נמלט עם אשתו לברזיל. שם החל ליפסקי בכתיבת מאמרים לעיתונים שמאליים בידיש וביניהם – "אונדזער שטימע" המקומי ו"אונדזער פריינד" שיצא לאור במונטווידאו, אורוגוואי. ב-1948 השתתף בקונגרס יהודי פולין שנערך בשווייץ. ב-1949 הגיעה משפחת ליפסקי לישראל. תחילה הצטרפו לקיבוץ תל יוסף, שם כבר גרו הוריו ואחיו שיצאו מפולין לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה.

בראשית שנות החמישים, בגלל חילוקי דעות רעיוניים עם חברי הקיבוץ, עבר עם חייקה, אשתו, לתל אביב. מ-1950 כתב בעיתוני מק"י – "פריי ישראל" (עד 1965) ו"דער וועג" שהופיע לאחר מכן. כמו כן כתב מאמרים רעיוניים ל"מארגען פרייהייט", העיתון היומי בידיש של המפלגה הקומוניסטית של ארצות הברית. במקביל לעיסוקו הפובליציסטי, ניהל ליפסקי את מרפאת ילדים ע"ש בריינין בשכונת שבזי בתל אביב, שהוקמה בכספים שאסף בקרב קהילות יהודיות. יוסף ליפסקי נפטר ב-29 באפריל 2010, בן 104 היה במותו.

ממשלת הימין הדיחה בשני (4.8) את היועצת המשפטית לממשלה עו"ד גלי בהרב-מיארה מתפקידה. בתגובה להחלטה, הוציא בג"ץ צו שמקפא את ההדחה וקובע שאין להכריז על מחליף וכי לא יחול שינוי בסמכויותיה. במחאה על כוונת ההדחה, הפגינו המונים מול הכנסת בעת ההצבעה. כמו כן, יום לפני כן התקיימה הפגנת תמיכה ביועמ"ש"ית בכיכר המדינה בתל אביב.

לין רוצה שיעזרו לו להפר את הדין

זמן קצר לפני ההצבעה בדבר הדחתה, שיגרה בהרב-מיארה מכתב לשרי הממשלה ובו התריעה כי ההחלטה לפטר אינה חוקית. היא הודיעה כי לא תגיע לדיון כדי לא להעניק לו מצג של הליך תקין. במכתב הביאה כמה נימוקים מפורטים לאי-חוקיות ההחלטה וביניהם: "הממשלה מפטרת את התובעת הכללית במשפטו של ראש הממשלה באופן לא חוקי".

"הטענות שהעלה שר המשפטים מלמדות שהוא מחפש יועץ משפטי שיציית לממשלה ויכשיר עבורה הפרות דין כמו הימנעות מגיוס בני ישיבות, התערבות פוליטית בחקירות המשטרה ועוד". ציינה בהרב-מיארה והוסיפה: "יש בהדחת היועצת המשפטית לממשלה ובהחלפתה כדי להשפיע על ההליך הפלילי של ראש הממשלה ועל חקירות פליליות של חברי ממשלה נוספים ומקורבים". בין היתר, ציינה היועמ"שית כי הליך הפיטורים הוא הליך משפטי פסול משום שתוצאתו ידועה מראש ואינו עומד בתנאים הנדרשים להחלפת יועץ משפטי: "ודאי שהליך למראית עין לא יכול להוות חלופה כדין לבחינת הטענות על ידי הוועדה המקצועית-ציבורית, אשר רוב חבריה אינם מהמערכת הקואליציונית הנוכחית והם בעלי ניסיון רלוונטי".

עוד הדגישה בהרב-מיארה: "בשל מהות תפקידו של היועץ המשפטי לממשלה – שומר הסף המרכזי הפועל באופן ישיר ורוחבי מול הממשלה; ומי שמגן, מבחינה משפטית, על גורמי המקצוע בשירות הציבורי – ניצב היועץ המשפטי לממשלה במוקד אי-ההסכמות". בסיום המכתב הדגישה: "ההצעה מצידה מבקשת לרוקן את מוסד הייעוץ המשפטי מתוכנו כשומר סף ולהותירו ככלי בידי הדרג הפוליטי".

מתעלמת מהטרור היהודי

לדברי ח"כ עופר כסיף (חד"ש) "היועמ"שית מעולם לא הייתה לרוחני. בניגוד לשקרי השלטון, היא כמעט תמיד אפשרה את פשעיו, כולל זוועות עזה, ולא הניפה דגל שחור גם אל מול האפילה העמוקה ביותר. במיוחד מרתיחה אותי התעלמותה מזה שנתיים ומעלה מהתרעותי אודות הטרור היהודי ואי הטיפול בו".

כסיף הדגיש: "למרות זאת, הדחתה היא מהלך אנטי-דמוקרטי בלתי נסבל ומסוכן מאין כמותו - מכירת חיסול סופנית של ריסוני השלטון ובלמיו ומתכון בטוח לרדיפות פוליטיות, להפרות חמורות ושיטתיות של זכויות האדם והאזרח ולשחיתות. אסור לציית לשלטון עברייני, פושע ודכאני", הדגיש וקרא: "מרדו בממשלת הזדון!"

שמואל אורניץ

הטבח בעזה ותפקיד המדינות הערביות

בעידוד סמוי או גלוי – חשפה שיתוף הפעולה האסטרטגי העמוק של משטרים אלה עם ישראל וארצות-הברית.

סוריה החדשה והפרויקט הקולוניאלי הישראלי

המשטר החדש בסוריה מאפשר חדירה צבאית ישראלית עמוקה ונרחבת לשטח המדינה. באצטלה של פרוגמטיות, שוללת ההנהגה החדשה בדמשק בעקביות כל כוונה להתעמת עם ישראל ומודיעה בבירור כי לא תאפשר לכוחות אנטי-ישראליים לפעול משטח סוריה. עמדה זו מאפשרת לישראל להרחיב את פעילותה הצבאית בסוריה תוך שהיא נהנית מחסינות כמעט מלאה. בעוד המשטר הסורי מתמקד בצבירת לגיטימציה בינלאומית ובביצור שלטונו, ניצלה ישראל את ההזדמנות לחיסול יכולותיה הצבאיות של סוריה ולכיבוש שטחים נרחבים בדרום המדינה.

לאחרונה אף מתרבים דיווחים על מגעים ישירים בין נציגים סורים וישראלים הרומזים על אפשרות לנורמליזציה. בה בעת מדברים בכירים ישראלים בגלוי על ניצול השסעים העדתיים בסוריה כחלק מאסטרטגיה לפיצול המדינה לקנטונים עדתיים. גישת "הפרד ומשול" כזו משרתת את האינטרס של ישראל לשימור אי-היציבות האזורית ולמניעת עלייתה של מדינה סורית חזקה ומאוחדת. כוחות המשטר בסוריה כבר החלו לעצור מנהיגים פלסטיניים, ונראה כי הם מתכוונים לפרק או לגרש מסוריה קבוצות פוליטיות וארגונים פלסטיניים. פעולות אלה מבטאות תפנית חדה בתפקיד הפוליטי שנטלה על עצמה סוריה לאחר סיום התקופה הקולוניאלית, ושהיה לחלק בלתי-נפרד מזהותה הלאומית כמדינה עצמאית.

יסודות העוצמה הישראלית

הדומיננטיות הישראלית באזור נסמכת על שני יסודות עיקריים: יכולת צבאית מכרעת הנשענת על סיוע צבאי אמריקאי, והסכמי נורמליזציה דיפלומטיים המתעלמים מזכויות הפלסטינים. עם זאת, כוחה האדיר של ישראל בהווה מסווה את שבריריותו ארוכת-הטווח. הסתמכותה של ישראל על סיוע חיצוני קושרת את גורלה לתהפוכות פוליטיות בארה"ב. שינויים בסדרי העדיפויות במסגרת הסדר העולמי המשתנה עשויים להחליש את התמיכה בישראל. סקרי דעת קהל בארה"ב מראים שיותר ממחצית אזרחיה כבר מחזיקים בדעה שלילית על ישראל – מהפך דרמטי לאחר עשורים של תמיכה ציבורית בלתי-מסויגת וחוצת-מפלגות.

למרות הנורמליזציה הגוברת בין משטרים ערביים לישראל, העמים הערביים עדיין מחויבים עמוקות לסוגייה הפלסטינית. למרות הדיכוי וההצהרות הרשמיות, עמי האזור ממשיכים לראות בישראל ישות קולוניאליסטית, בעלת שאיפות התפשטות החורגות מעבר לגבולות פלסטין. התקרבות המשטרים לישראל רק מעמיקה את הפער בינם לבין העמים. העוצמה של ישראל נסמכת על יסודות בלתי-יציבים. ההגמוניה האזורית של ישראל נשענת על אלימות, סיוע זר ושיתוף פעולה מצד המשטרים הערביים – ולא על לגיטימיות. ישראל חסרה עדיין את היסוד היחיד שמסוגל להבטיח לה השתלבות בת-קיימא באזור: קבלה אמיתית מצד עמי המזרח התיכון. היא לא תוכל להשיג זאת כל עוד נמשכים הנישול, הכיבוש והאלימות הקולוניאליסטית.

טארק דענא

תרגום: א. בן יאיר

המאמר פורסם בא-שבכה ומובא לעיל בקיצורים קלים

תגובתה הרצחנית של ישראל בעקבות מתקפת הדמים של חמאס ב-7 באוקטובר 2023 חוללה ברצועת עזה את אחד המשברים ההומניטריים החמורים ביותר במאה הנוכחית. אף על פי כן, גל של סולידריות ערבית עם הפלסטינים מעולם לא הגיע, או לכל הפחות לא התבטא בשינוי מדיניות. נהפוך הוא: ההתפתחויות חשפו את הקשרים העמוקים בין המשטרים הערביים וישראל, הקשורים זה בזו באינטרסים משותפים, איבה הדדית להתנגדות הפלסטינית ושאפה לשמר את הסדר הפוליטי האזורי.

מאמר זה טוען כי בריתות אלה – הנסמכות על דיכוי ושיתוף פעולה אסטרטגי-כלכלי, ונתמכות בידי המערב – הובילו לכך שבמקום בידוד המשטר הישראלי, הפכה המלחמה בעזה הזדמנות להתרחבות טריטוריאלית של ישראל ותרמה למעמדה ככוח דומיננטי באזור.

שיתוף פעולה כעסקה למטרת רווח

אחד התהליכים הבולטים המעניקים רוח גבית להמשך הטבח בעזה הוא הנורמליזציה הגוברת. הרחבת הנורמליזציה משקפת את המצב הפוליטי האזורי בעקבות "האביב הערבי": כוחות אנטי-מהפכניים מבצרים את שלטונם הסמכותני ומשטרים פרו-אמריקאיים מבכרים את הישרדותם על פני סולידריות אזורית ותמיכה בזכויות הפלסטינים. למרות משברים כלכליים, חברות מפוררות, דיכוי ומלחמות אזרחים – פלסטין עדיין מעוררת רגשות הזדהות בעולם הערבי, אך נדחקת יותר ויותר לשוליים.

הסכמי אברהם שרדו ללא-פגע את הזוועות המתמשכות שחוללה ישראל בעזה. איחוד האמירויות ומדינות נוספות מעדיפות את שיתוף הפעולה האסטרטגי עם ישראל, שעה שרצח העם מוסיף להשתולל ברצועה. נתיניה מנצל סביבה מאפשרת זו כדי לקדם את חזונו המוצהר: "שינוי דרמטי של פני המזרח התיכון". הנורמליזציה מבצרת את מעמדה האזורי של ישראל, ומאפשרת לה לא לשלם מחיר על תוקפנותה הגוברת בעזה, באיראן ובסוריה.

הסכמי אברהם

הסכמי אברהם שילבו את ישראל וכמה משטרים ערביים במבנה כלכלי וביטחוני אמריקאי. הסכמים אלה משווקים לציבור כ"הסכמי שלום", אך בפועל מדובר בעסקאות למטרות רווח. חשוב לציין שבמהלך מסע ההרג הישראלי בעזה צמח המסחר בין ישראל לשותפותיה בהסכמי אברהם ב-24%, בעוד שסחר החוץ הכולל של ישראל הצטמק ב-14%. ההסכמים חוללו שלושה מפנים חשובים ביחס לסוגייה הפלסטינית. ראשית, הם שוחקים את המנוף הדיפלומטי הפלסטיני, המסתמך על התניית הנורמליזציה הערבית עם ישראל בהכרה ישראלית במדינה פלסטינית. שנית, הם מעצבים מחדש את התודעה הפוליטית הערבית ומחזקים את מגמת ההשלמה עם העליונות הישראלית והמערבית באזור. לבסוף, ההסכמים ממצבים מחדש את מעמדה האזורי של ישראל – מאיום על שלום האזור וגורם לאי-יציבות, לשותף ביטחוני מרכזי במאבק נגד איראן ותנועות ההתנגדות.

במקביל, החברה האזרחית הערבית, שמילאה תפקיד מרכזי בסולידריות עם פלסטין, הוחלשה בעקבות מאמצי דיכוי של המשטרים והאכזבה העממית מתוצאות ההתקוממויות של "האביב הערבי". השתיקה של המשטרים הערביים נוכח המתקפה הישראלית על איראן – שבמקרים מסוימים אף זכתה

סירובתי נגד רצח עם בעזה

אנו ננצח כשעזה תנצח

אני מייצגת את הארגון אקדמיה לשוויון. בארגון שלנו כאלף חברות וחברים, סטודנטים וסגל. ארגוננו מבקש לקדם את ערכי השמאל באוניברסיטאות ובמכללות בתחומים מגוונים. מאז אוקטובר 2023, התארגנו בקמפוסים השונים במחאה נגד המתקפה הרצחנית של ישראל על עזה, בקריאה להפסקת אש מיידית ולשחרור החטופים. אבל למרות שראינו מההתחלה את ממדי ההרג וההרס, את מחיקת הערים והמשקים החקלאיים, את ההתעללות בשבויים במחנות המעצר ובבתי הסוהר; ולמרות שדי מהר הבנו שפשעי המלחמה הופכים רצח-עם, איש מאתנו לא ציפה לממדים כאלה של השמדה, של אכזריות שאין לה שום גבול: של הרעבה עד מוות, של ירי מכוון לעבר אנשים שמנסים להשיג מעט אוכל, של הפצצת צוותים רפואיים וצוותי חילוץ, של תכנון מדוקדק ושטני של מחנות ריכוז והגליה.

ב-15 ביולי התפרסם ברחבי העולם מכתב פתוח שכתבו פרופ' איימן סובח, פרופ' עומאר מילאד ופרופ' אסד אסעד – נשיאי האוניברסיטאות הציבוריות בעזה: אל-אקצה, אל-אזהר-עזה והאוניברסיטה האסלאמית. הנשיאים כתבו על ההשמדה המכוונת של עולם הלימוד. הם ציינו את מחיקת כל האוניברסיטאות בעזה, את ההרג המכוון של אנשי סגל וסטודנטים, את ההרס עד היסוד של מבנים, ספריות ומעבדות. ועם זאת, הם מדגישים: האוניברסיטאות שלנו ממשיכות להתקיים! אנחנו לא מסתכמים בבניינים. אנחנו קהילות אקדמיות שעדיין חיות ונחששות להתמיד ולהיות מופת של נחישות, תקווה וחופש אינטלקטואלי.

שואה מתחוללת בעזה. ואנחנו רואים בהתפעלות איך מתוך התופת, הרעב, הצמא, החולי והחולשה, מגייסים אנשים כוחות כדי לשמור על הרוח. אני צופה בקליפים הקצרים שמעלה סניף עזה של הקונסרבטוריון למוסיקה ע"ש אדוארד סעיד (ר' עמ' 9). אני עוקבת אחרי אמני הקרקס ומספרי הסיפורים שמצחיקים ילדים במחנות העקורים. ואני יודעת, כשאני רואה את אלה, שאסור לנו להתיימש. אני רוצה לומר, עם איימן עודה: עזה תנצח!

זה כל כך מורכב. מצד אחד, הזוועה אינה ניתנת להכלה וקשה לדמיין איך עזה תקום מההריסות, איך זה יקרה? מצד שני, אנחנו כאן חיים בתוך חברה חולה מאוד, אחוזת פשיזם, בערות ושנאה.

אנחנו נדהמים מכך שכבר כמעט שנתיים מנסחת הקהילה הבינלאומית גינויים אבל לא עושה שום דבר קונקרטי כדי להפסיק את ההשמדה. ובכל זאת, יש הפגנות ענק ברחבי העולם; איגודים מפעילים סנקציות על ייצור ועל משלוח נשק לישראל; האגודה הרפואית הבריטית השעתה קשרים עם ההסתדרות הרפואית בישראל; אוניברסיטאות מחרימות את המוסדות האקדמיים כאן. כל צעד כזה נותן טיפת תקווה. אנחנו ננצח כשעזה תנצח, ואסור לנו להרפות עד שזה יקרה.

ד"ר ענת מטר

מתוך דבריה בהפגנה נגד המלחמה

בעיר סח'ין, 25.7

שמי אלה קידר גרינברג, אני בת 18 מתל אביב, חברת ועד בסניף חד"ש ובסניף הנוער הקומוניסטי בתל אביב. לפני ארבעה חודשים סירבתי להתגייס לצבא ההשמדה ונשלחתי על כך למאסר בכלא הצבאי. התבקשתי לנאום כאן היום, כדי לעורר תקווה. זו סוגיה לא פשוטה להידרש אליה. איך שומרים על חוסן, חמלה ותקווה מול מציאות כל כך מבועית ומיאשת? איך ממשיכות להיאבק למען החירות שלנו כשהתחושה היא שאכזבנו את אחינו ואחיותינו בעזה, שאין לאן להמשיך מכאן.

עזה מורעבת, רעב חמור ומבצעת משראינו בשנתיים האחרונות. רעב דומה לרעב של האסירים במחנות הריכוז וההשמדה של הנאצים. רעב מבצעת ומשפיל שמוביל משפחות שלמות לא לאכול דבר במשך ימים ארוכים, ולחכות למוות. רעב שמשאיר נשים, אנשים, ילדים וילדות במצב תמידי של חולשה עמוקה, חוסר אונים, בלבול וכאב עצום, גופני ומנטלי. כותרת הרעב לא מתייחסת לתחושת הרעב האישית של אינדיבידואלים, אלא לכמות האוכל שיש ברצועה, כמות אוכל נפשעת שהיא אחריותה הישירה של ישראל, הצבא והממשלה שלה. האוכל הרי קיים ומאות משאיות של סיוע מחכות להיכנס לעזה, אך המצור מונע זאת. מול הרעב, עוד ועוד אנשים בישראל יוצאים לרחוב ומעורבים בפעילות שמאלית נגד המשטר. להפגנה היום בסח'ין, ההפגנה הגדולה ביותר נגד ההשמדה, הגענו אלפים רבים, ערבים ויהודים, לזעק יחד למען סיום הזוועה הזו. ההשתתפות היא המביאה לי תקווה. אתמול, 24.7, התקיימה אחת ההפגנות הגדולות ביותר מזה שנתיים למען סיום המלחמה. אלפים הגיעו לכיכר הבימה בתל אביב להפגין נגד המשך קמפיין ההרס של הממשלה. גם אני הייתי שם, יחד עם הגוש נגד הכיבוש וההשמדה. לא אכחיש שההפגנה עוררה בי תקווה, אך התחושה ברחוב הייתה שתנאי הקבלה לבימת הנאומים היה שתיקה על רצח העם בעזה. זאת, במקום נקיטה בפעולה מעשית שבעבר כבר סיימה מלחמות והפילה משטרים, כגון הסירוב להתגייס, הסירוב לרצוח.

הסירוב אינו פשוט, והמאסר העלול ללוותו יכול להיות כואב ומימש. בכלא, כשהוכרחתי לבלות ימים שלמים לבדי בתא, חשתי לפעמים שאבדה התקווה. בדידות עמוקה והפרדה כמעט מוחלטת מהאסירות האחרות במשך ימים ארוכים, שוממים ומורטי עצבים הן צורה של עינוי תחת החוק. התחושה המוכרת של חוסר אונים אחזה בי. אלא שאז, כמו עכשיו, מה שחזק אותי ואפשר לי להמשיך היא הידיעה שלמעשה שלי יש כוח והשפעה; שהוא חלק ממאבק ארוך.

השמאל הערבי-יהודי כבר יודע את האמת שכולם עתידים להכיר: רק מאבק משותף, בועט ובלתי מתפשר ייקח אותנו קדימה ודרכו ננצח. אנחנו ננצח כי כבר ניצחנו זמנים חשוכים שכאלה במאבק עממי משותף; ננצח כי רצח העם לא יעבור ללא התנגדות; ננצח כי העם הפלסטיני ישרוד ויעמוד איתן; ננצח כי השמאל העקבי לא יובס. ננצח לא רק בזכות התקווה שלנו, אלא כי המאבק הוא הכרח של המציאות, והניצחון הוא פרי של המאבק.

אלה קידר גרינברג

מתוך דבריה בהפגנה נגד המלחמה

בעיר סח'ין, 25.7

הקומוניסטים בסרביה והמחאה העממית

"קוסובו היא סרביה - פלסטין היא מדינה" מפגינים קומוניסטים בסרביה נגד רצח העם בעזה (צילום: המפלגה הקומוניסטית הסרבית)

המפלגה הקומוניסטית תומכת בהפגנות ומתנגדת למכירה של נכסי הטבע. אנחנו משתתפים באופן קבוע בהפגנות הגדולות, לדוגמה בהפגנה של חצי מיליון האנשים בבלגרד, ומגיעים עם דגלים אדומים וסמלי המפלגה. אנחנו כקומוניסטים לא מאמינים שהבורגנים יתנו את הממשלה על מגש של כסף, עלינו לכבוש אותה במהפכה.

כמו לסטודנטים, גם למרצים אין זהות פוליטית מוצקה או תוכנית פוליטית מאורגנת. הם קוראים לשיפור מערכת המשפט, למאבק בשחיתות ולבחירות חופשיות, אך אינם עוסקים בסוגיות העומק של המערכת הפוליטית-כלכלית.

מדוע אנשים זועמים כל כך על התאונה הקטלנית שהתרחשה בנובי סאד?

התאונה הקטלנית הייתה תוצאה ישירה של שחיתות ממשלתית. הממשלה שכרה אנשים לא מקצועיים לצורך בניית תחנת הרכבת. חודשים אחרי התאונה נחשפו מסמכים מזויפים. הרכבות בסרביה עדיין לא בטוחות, גם לא המנהרות החדשות שנבנו.

מה עמדתכם כלפי מלחמת רוסיה-אוקראינה וכלפי מלחמת ישראל בעזה?

אנחנו מתנגדים למלחמות ורואים בנתיניהן פושע מלחמה. אנחנו רוצים למצוא פתרון לסוגיה הפלסטינית. אשר למלחמה באוקראינה, המצב לא כל כך פשוט. אנחנו דורשים למשל להרחיק את בסיסי נאט"ו מהגבול הרוסי. אנשים בשני הצדדים הם קורבנות של המלחמות. האנשים הפשוטים לא מרוויחים מהן.

מה מצב העוני ואי השוויון בסרביה?

קיים עוני מסוים, אך לשלטון יש מתודה ברורה של "שלום סוציאלי". כך, למשל, מעניקה הממשלה סיוע במזון ומפרסמת על כך בכל מקום. ישנה הגירה משמעותית מסרביה: כל שנה עוזבים את סרביה 25 אלף אנשים לגרמניה, לאוסטריה ולסקנדינביה. ביוגוסלביה חיו בשעתו 23 מיליון בני אדם. כיום חיים במדינות באותו מרחב 16 מיליון בלבד.

זוהר אלון, בלגרד

בשנה החולפת נערכות בסרביה הפגנות סוערות נגד הממשלה. הן פרצו בעקבות תאונה קטלנית בתחנת רכבת בעיר נובי סאד שגבתה את חייהם של 16 אזרחים. בצל הרגשה כי החברה הסרבית במשבר מתמשך, הקים הנשיא וויצ'יץ' לאחרונה מאהל תמיכה בממשלה מול הפרלמנט בבלגרד. בשבוע שעבר נפגשתי בבלגרד עם דרגן ומיליציה, חברים במפלגה הקומוניסטית הסרבית, אשר מנהלים רדיו מפלגתי-שמאלי המסדר מוסיקה ותוכן שמאלי. נפגשנו במסעדה הנושאת את שמו של מרשל יוסיפ ברוז טיטו ועמוסת במזכרות מיוגוסלביה שהתפרקה ב-1992.

מתי הוקמה המפלגה הקומוניסטית של סרביה?

המפלגה הוקמה ב-2009 כאיחוד של מפלגות ושל ארגוני שמאל, והיא מפלגת השמאל המרכזית (ישנם ארגונים שמאליים קטנים נוספים). מזכ"ל המפלגה הוא מירוסלב יונוביץ' ומייסד המפלגה יוסקה ברוז, הוא נכדו של טיטו. למפלגה סניפים ברחבי סרביה, 2,000 חברים פעילים וכן חברים רשומים ואוהדים ברחבי יוגוסלביה לשעבר. מעולם לא קיבלנו את פיצול יוגוסלביה. התנאי שלנו לאיחוד מחדש שך כל הרפובליקות הוא שקומוניסטים ינהלו את הממשלות.

האם אפשר לשמוע בסרביה נוסטלגיה ליוגוסלביה? לאן נעלמו אנשי השמאל?

מערכת החינוך הנוכחית בסרביה מחנכת נגד סוציאליזם. היא מחנכת ללאומנות ולשנאת העמים השכנים, לתמיכה בקפיטליזם הניאו-ליברלי ולפחד מקומוניזם. לכנסייה יש השפעה חזקה מאוד על החברה בסרביה, נכסים וכסף רב. הסרבים בחלקם תומכים בימין בגלל מלחמות יוגוסלביה בשנות ה-90' ובגלל השפעת הרשתות החברתיות, פרופגנדה ממשלתית והעדר אינפורמציה.

מה ההבדל בין המפלגה הפרוגרסיבית, מפלגתו של הנשיא וויצ'יץ', למפלגה הסוציאליסטית?

אין הבדל ביניהן. שוררת ביניהן חבורות. במפלגה הסוציאליסטית ישנו חלק מסוים המתנגד לגישה הקפיטליסטית והלאומנית של הנהגתה. המפלגה הסוציאליסטית תמכה לאחרונה בחוק חמור הפוגע בזכויות העובדים. הוצע לנו, המפלגה הקומוניסטית, להיות האגף השמאלי של המפלגה הסוציאליסטית. לא הסכמנו להצטרף בגלל מדיניות הנהגת המפלגה. וויצ'יץ' קונה את תמיכת הציבור באמצעות "הטבות" לציבור מצביעיו ובחוריו ומציע משרות לחברי המפלגה. הוא טוען שיש לו דירה אחת בבלגרד, אך אחיו האמיד מאוד מסייע לו להסתיר את הונו הרב.

מה יחסכם להפגנות הסטודנטים בסרביה?

לסטודנטים אין פרוגרמה פוליטית או קול פוליטי יציב. המפגינים מגיעים מרקעים מגוונים, חלקם דתיים, חלקם מתנגדים להרס הסביבה ולניצול הסביבתי, חלקם נגד האיחוד האירופי, חלקם לאומנים, חלקם פרו רוסים. הם כולם נגד הממשלה ונגד השחיתות, ודורשים להקדים את הבחירות הכלליות המתוכננות להיערך ב-2027.

היסטוריה יהודית בגישה מרקסיסטית

הספר, המבוסס על העבודה לתואר דוקטור של נבון, הוא מחקר קולח, מעניין ובהיר, בעל מבנה מסודר מבחינה לוגית והיסטורית כאחד. הספר, זוכה פרס שז"ר, מצליח להאניש את הדמויות העלומות והנשכחות בהיסטוריה של העם היהודי במאה העשרים. הוא מביא לקדמת הבמה סוגה היסטוריוגרפית מרתקת שנשכחה מן העין ומן הלב. המחבר דן בציונות, במרקסיזם, באנטישמיות ובאידאולוגיות שונות, ומוביל את הקורא בציר הזמן בין ורשה, מוסקבה, מנהטן וארץ ישראל.

הספר עוקב אחרי דמויות מפתח בהיסטוריה היהודית המרקסיסטית כמו בר בורוכוב, אוטו הלר, משה כץ, אברהם לאון ויעקב לשצ'ינסקי. הוא מחבר כל אחד מהם לתיאוריה המרכזית של ההיסטוריוגרפיה המרקסיסטית היהודית, המובלת בידי שתי השאלות המרכזיות: תפיסת העם היהודי כמעמד בפני עצמו ותפקידו בהפצת הקפיטליזם בעולם המערבי. כל אחד מההיסטוריונים מוצב מול התפיסה בה החזיק – טרצקזים, ציונות, בונדיזם, מרקסיזם קלאסי ותפיסת חברתיות אחרות. תוך כדי כך מצליח תום נבון לחלץ את הסיפור הכולל של ההיסטוריוגרפיה המרקסיסטית היהודית. לדעתי, חובה לשים לב למה שפוגע בספר. ראשית, נבון צולל הישר לעומק התפיסה המרקסיסטית מבלי לפרוש בפני הקורא את התשתית התאורטית שלה במלואה. אמנם הוא מפנה לעבודת הדוקטורט שלו, הזמינה לקריאה באינטרנט, אך קשה לצפות מהקורא לעצור את רצף הקריאה ולעיין בדיסרטייה אקדמית כדי להבין את המסגרת המושגית הבסיסית של הספר שלפניו.

היעדר זה מקשה על הקורא שאינו בקיא ברזי המרקסיזם להבין את גבולות השיח ואת המתח הפנימי שבתוכו פעלו ההוגים שנבון עוסק בהם. בהקשר זה, ראוי גם לציין את הימנעותו העקבית של נבון מהבעת עמדה אישית – בין אם כלפי המרקסיזם עצמו, ובין אם כלפי הזרמים הפוליטיים שעוצבו לאורו או כלפי הדמויות שעליהן בחר לכתוב. דווקא עמדתו של המחבר, אילו נחשפה, הייתה עשויה להוסיף לספר ממד ביקורתי חשוב.

שנית, מבנה הספר חזרתי בעיקרו. המחבר חוזר שוב ושוב לאותן סוגיות יסוד, אך סביב היסטוריונים שונים. למשל, הוא מעמיד כל היסטוריון בוויכוח של זומברט מול ובר – ויכוח על מקומה של היהדות בהתפתחות הקפיטליזם – מבלי למצות את הנושא בפרק הראשון. לעיתים גם הפרקים עצמם מחולקים בצורה שמפריעה לקריאה השוטפת – כל פרק מחולק לתתיפרקים, וחלקם אף מחולקים בתוכם לסעיפים, מה שעוצר את שטף הקריאה ומסיח את הדעת מהספר ומנושאי הפרקים.

אך בהערות לעיל אין כדי לגרוע מערכו ומאיכותו של הספר. זו עבודת מחקר מרתקת ויצירתית, שמעלה מן השכחה דמויות שנדחקו לשולי ההיסטוריה היהודית-ישראלית-ציונית, ומעניקה להן חיים מחודשים כעוסקים בתחום ההיסטוריוגרפיה המרקסיסטית היהודית. הספר מומלץ הן לקוראים בראשית דרכם והן למומחים, אף שכל הקוראים יידרשו למאמץ של התמצאות בין חלקי הספר.

נבון יצר מונוגרפיה מרשימה, שהיא בבחינת קריאת חובה לכל המתעניינים במחשבה יהודית, בהיסטוריה ובעתידו של העם היהודי.

רועי ברנשטיין-סנדרס

בשנת 1848, אחרי שנים של דלות ורדיפה, פרסם קרל מרקס את החיבור שכתב עם ידידו ופטרונו, פרידריך אנגלס, "המניפסט הקומוניסטי". הרעיונות שהופיעו בספר זה, ובסדרה עבת הכרכים של מרקס, "הקפיטל", חוללו מהפכה עולמית באופן ההסתכלות האנושית על כסף, מעמד, משפחה, דת, היסטוריה ופוליטיקה. הטקסט, שצבר פופולריות עם השנים ואף זכה בשנה שעברה לפרסום מחודש בעברית, שטח את יסודות השיטה הקומוניסטית בפוליטיקה ובכלכלה, והראה כיצד עתיד מעמד הפועלים, הפרולטריון, להתקומם נגד המעמד השולט, הבורגנות, ולהוביל לעולם של חירות ושוויון.

התשתית לפוליטיקה ולכלכלה הקומוניסטיות היא העמדה המחשבתית שהגה מרקס, ושנקראה על שמו – מרקסיזם. הגישה המרקסיסטית היא גישה מטריאליסטית, דהיינו חומרית, לפיה מה שמניע את העולם ואת הפעולות בו הם מאבקים בין כוחות מעמדיים וכלכליים, המתבססים על חלוקת האנושות למעמדות של מנצלים ומנוצלים. הגישה המרקסיסטית – כפי שהוצגה ב"מניפסט הקומוניסטי" ובכרך א' של "הקפיטל" – מציעה הסתכלות מחודשת על ההיסטוריה, ולמעשה קריאה רדיקלית לכתיבתה מחדש.

בספר "בדיו אדומה" בהוצאת מרכז זלמן שז"ר (2024), עוסק המחבר, ד"ר תום נבון, בכתיבת ההיסטוריה היהודית מהגישה המרקסיסטית, באמצעות בחינה שיטתית של אלה שכתבו אותה. זו מונוגרפיה המעמיקה בחייהם ובהגותם של אלה שנשמעו לקריאתם של מרקס ואנגלס ויצאו לכתוב את ההיסטוריה מחדש. במקרה דנן מדובר ביהודים משכילים – רובם המוחלט ממזרח וממערב אירופה – עם שורשים דתיים בעברם, שהצטרפו לזרם פועלים מרקסיסטי כזה או אחר והחליטו לכתוב מחדש את קורות עמם.

מנהל הקונסרבטוריון פואד ח'דר והתלמידים (צילום: שלוחת קונסרבטוריון אדוארד סעיד בעזה)

תקווה מוזיקלית מתוך עזה

לפני המלחמה, היה בניין הקונסרבטוריון ממוקם בצמוד למטה הסהר האדום בעיר עזה. הבניין הופץ בנובמבר '23 ואיתו נופצו כ-400 כלי נגינה ששימשו את התלמידים. אבו עאמשה הלך לראות את חורבות הקונסרבטוריון, בו לימד 13 שנים, כמה חודשים אחר כך, בצל הפלישה הקרקעית לרצועה. הוא סיפר כי הכלי היחיד ששרד היה פסנתר הכנף יחיד מסוגו ברצועה. אולם, ציין, כי מיתרים ופטישים רבים נהרסו. לדבריו הדבר נעשה באופן מכוון בידי חיילי הכיבוש שנכנסו לרצועה ולא בידי ההפצצות.

הרעב ההמוני בעזה לא פסח על מורי הקונסרבטוריון ותלמידיו. השבוע פרסמו עמודי המדיה החברתית של הקונסרבטוריון סרטון של תלמידי כיתת כלי ההקשה מתופפים על סירים ומחבתות כאות מחאה על ההרעבה. בהצהרה הם כתבו: "אנחנו מוסיקאים הנושאים שלום על מיתרי כלינו, שרים מול הרעב וההרס. אבל היום לא נשאר לנו מה לאכול. לא הגיע אלינו מזון – לא פירור. גופנו תשוש, קולנו דועך, אך לבנו ממשיך לפעום בתקווה. אנחנו פונים לכל מוסיקאי בעולם, לכל אדם בעל לב: עזרו לנו לשרוד. עזרו לנו לשמור את המוסיקה חיה מתחת להריסות".

דויד מרגלית

שבוע עיר / בעריכת לריסה מיכר

משלי ציפורים / אבישי דדון-רוה

בקנין הזה הרחובות מלאים מנינות ועורבים
לציפורים אחרות לא נותר שם מקום.

רשתות שבקשו להקשות על יונים
נפרמות בקלות בידי מנינות מנינות
המקננות בכל חור.

ותבות הקנן לדרורים מנפצות במקור
העורב הסקרן, שלא מצא בהן כל חפץ.

דרור יקרא לדרור
להתיר הקשר למכור
ולנטש אתו במהרה.

על הציבות צריך קנה לגונן
עקשו נותר רק לקונן או לקנן.

בקובץ הרצאותיו "פיתוחים מוסיקליים" (הוצאת אונ' קולומביה 1991), מתאר האינטלקטואל הפלסטיני אדוארד סעיד את המוסיקה כמרחב נדיר שבו האדם יכול להתעלות מעל מגבלות פוליטיות וחברתיות. המוסיקה לדבריו "מעניקה לנו רגעי חירות שהפוליטיקה ממעטת לאפשר. היא פותחת מרחב שבו האדם יכול להיות חופשי באמת, אפילו לשבריר שנייה". סעיד, שנפטר ב-2003, לא יכול היה לחזות את זוועות רצח העם שמתקיימות בימים אלו ברצועת עזה. אך למרות זאת, אפילו בצל הזוועות מתקיים בימים אלו בעזה פרויקט מוסיקלי ייחודי הפועל לפי חזונו.

זה נשמע כמעט מטורף: אנשים חיים תחת הפצצות מסיביות והרעבה, כאשר מוות וכאב נמצאים בכל פינה, בוחרים להשקיע בחינוך מוסיקלי של ילדי עזה. את הפרויקט הזה מובילה השלוחה בעזה של הקונסרבטוריון הפלסטיני ע"ש אדוארד סעיד. המוסד, שהוקם בתחילת שנות האלפיים, מקיים פעילות ברמאללה, בבית לחם, בירושלים ובעזה, ומעניק חינוך מוסיקלי ליותר מ-2,000 ילדים פלסטינים.

השלוחה העזתית של הקונסרבטוריון, בניהולו של פואד ח'דר, ממקמת כיום בצפון הרצועה ולומדים בה יותר מ-100 ילדים. הילדים לומדים לנגן בעוד, בגיטרה, בכינור, בנאי ובכלי הקשה, ומשתתפים במקהלה ובתזמורת. בצד הפעילות החשובה בחינוך המוסיקלי של הילדים, עורך הקונסרבטוריון גם קונצרטים קהילתיים לטובת העקורים ברחבי הרצועה.

בראיון לרדיו BBC לפני חצי שנה הסביר חמיס אבו שעבאן, מורה לגיטרה בקונסרבטוריון, למה ההתעקשות ללמד ילדים מוסיקה בתקופה שכזאת: "המוסיקה היא חלק בלתי נפרד מאיתנו. אני מרגיש שללמד ילדים את יסודות המוסיקה מראה שהחיים עדיין ממשיכים. אפילו בצל כל המוות שעוטף אותנו אנשים צריכים לחייך. במצב שלנו אי אפשר באמת להיות שמחים, אבל לפחות שנצליח מפעם לפעם לחייך כדי להמשיך בחיים".

מורה נוסף בקונסרבטוריון, אחמד אבו עאמשה, אמר בראיון שתחושתו היא שעליו להיות חזק עבור הילדים: "פעם, במהלך חזרת מקהלה, נפל טיל קרוב אלינו ושמענו רעש חזק מאוד. כולנו השתתקנו, אבל אני מיד אמרתי לילדים לא לדאוג ושנמשיך לשיר ביחד. אני לא יכול להראות לילדים שאני מפחד, אני חייב להישאר חזק בשבילם. לכל אחד מהילדים הללו יש קרובים שנהרגו בהפצצות והם צריכים להחלים. הרגעים האלה שאנחנו שרים או מנגנים יחד הם רגעים מיוחדים בהם כולנו לזמן קצר מצליחים לשכוח שאנחנו חיים בתוך מלחמה".

180 מתו מרעב

בין החותמים על הקריאה: פרופ' אורלי בנימין, נשיאת האגודה הסוציולוגית הישראלית, ונשיאי האגודה לשעבר הפרופסורים לב גרינברג, גילי דרורי, אורי רם וסמי סמוחה. כן הצטרפו נשיאים לשעבר של האגודה האנתרופולוגית, הפרופסורים ניר אביאלי, פנינה מוצפי האלר, אפרת בן-זאב, נורית בירד-דוד, אנדרה לוי, מאירה וייס ודני רבינוביץ.

משרד הבריאות ברצועת עזה הודיע בשני (4.8) כי 94 בני אדם נהרגו במהלך אותו יום, בהם חמישה כתוצאה מתת-תזונה. מניין ההרוגים מתחילת המלחמה עלה ל-60,933 בני אדם, מתוכם כ-180 מתו מרעב, בהם 93 ילדים.

על פי הודעת המשרד, לפחות 29 מבין ההרוגים נפגעו כשניסו להגיע אל מרכזי חלוקת הסיוע ההומניטרי. במשרד ציינו כי מספר מבקשי הסיוע שנהרגו מתחילת המלחמה עלה ל-1,516 ויותר מעשרת אלפים נפצעו.

מול זוועות עזה, פרסמו יותר מ-150 סוציולוגים ואנתרופולוגים המלמדים במוסדות להשכלה גבוהה גילוי דעת הקורא "להפסקת אש מיידית, להפסקת ההרעבה, להפסקת פעולות הטיהור האתני ולהחזרת כל החטופים בהסכם שיסיים את המלחמה, להגברת הסיוע לאוכלוסייה, לשיקום מערכות החשמל והמים ברצועה ולשיקום בתי החולים והאוניברסיטאות".

עוד הדגישו: "המוני פליטים, חלקם בשנייה ובשלישית, מחרפים את נפשם כדי להשיג טיפת מזון למשפחתם המורעבת. הצבא הישראלי ממשיך להרוג ולפצוע מדי יום עשרות ואף מאות בני אדם תשושים, ששרדו את המלחמה עד כה. כל מערכות החיים – הבריאות, ההשכלה, הכלכלה – קרסו. תינוקות, ילדים ומבוגרים גוועים ברעב". "עם תקשורת מגויסת לשמירה על המורל הלאומי, אזרחי ישראל נחשפים למקצת שבמקצת מן הזוועות", הוסיפו.

השבוע לפי איתי בנימיני

שפרה זיני, אשתו של התמנתה ליועמשת

המרכז ללימודי מרקסיזם האם מוסר הנביאים היה סוציאליסטי?

הרצאה של פרופ' מאיר עמור

יום חמישי 7.8 | 19:30 | כורש 14 ד', י-ם

הגדה השמאלית מופע התרמה לקהילות בגדה המערבית

יום שישי 8.8 | 12:00 | אחד העם 70 ת"א

חד"ש יפו הפגנה נגד ההרעבה והמלחמה

יום שישי 8.8 | 13:30 | גן השניים, יפו

חד"ש יפו פשיזם והתנגדות - אסיפה ציבורית עם ח"כ עופר כסיף

יום שני 11.8 | 20:00 | השקמה 3, יפו

חד"ש תל-אביב השקת הספר "רוזה לוקסמבורג" בהשתתפות המחברת דנה מילס וד"ר דב חנין

יום חמישי 14.8 | 20:00 | אחד העם 70, ת"א

zoha.org.il

זו הדרך ברשתות החברתיות

וואטסאפ

טוויטר

פייסבוק

אינסטגרם

טלגרם

